

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร:
กรณีศึกษา คลองตาผุด และคลองบ้านบางซอย ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา
Public Participation in the Conservation of Water Onion: Cases study
from Khlong Ta Phud and Khlong Baan Bang Soi, Khura Sub-district, Khura Buri District,
Phangnga Province

จิตารัตน์ คำล้อม¹ นิตินา สังขันท^{1*} และ ระวีวรรณ ไต้หอย¹

Tidarat Kumlom¹, Nitiya Sangkhanan^{1*} and Ravewan Teoyeo¹

¹สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ภูเก็ต 83000

¹Department of Environmental Science, Faculty of Science and technology,

Phuket Rajabhat University, Phuket 83000

* Corresponding Author; E-mail: nitiya.sk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธารและเพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชน โดยศึกษาประชากรที่อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านคลองตาผุดและคลองบ้านบางซอย ที่มีปลั้วปลิงธารและประชาชนได้ร่วมกันอนุรักษ์ไว้ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากหมู่บ้านคลองตาผุดจำนวน 118 ครัวเรือนและคลองบ้านบางซอย จำนวน 117 ครัวเรือน รวมเป็น 235 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า ในหมู่บ้านคลองตาผุด ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการติดตามและประเมินผลการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธารอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.52) และในหมู่บ้านคลองบ้านบางซอย ระดับการมีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมและพัฒนาการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.62) สำหรับปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุด ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ขาดความรู้ความเข้าใจบางส่วนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร และยังขาดงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะควรมีการฟื้นฟูปรับปรุงพื้นที่ปลั้วปลิงธารอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การอนุรักษ์ ปลั้วปลิงธาร การมีส่วนร่วมของประชาชน

ABSTRACT

The purpose of this study was to specify level of public participation in, challenges of and suggestions for conservation of water onion. A total of 235 households, comprising of 118 households in Khlong Ta Phud and 117 households in Khlong Baan Bang Soi villages which were habitats of water onion, were studied. The households were selected by purposive sampling method. Questionnaires were used to acquire the information, and statistical values of frequency, percentage, and mean were applied for data analysis.

The results showed that at households in Khlong Ta Phud village had high level of public participation in monitoring and evaluation of the water onion conservation (mean=3.52) while the level of public participation of households in Khlong Baan Bang Soi village in promotion and development of water onion conservation was at the highest level (mean=4.62). The study suggested that the most challenges of water onion conservation were lacking of time, lacking of knowledge and lacking of budgets to support conservation activities. The results recommended that lone-tern continuous plans for restoration and development of water onion habitats should be put in place.

Keywords: conservation of water onion, public participation

คำนำ

พลับพลึงธาร (Phlap phueng than) มีชื่ออื่นว่า “หอมน้ำ” “พลับพลึงน้ำ” ปัจจุบันนิยมเรียกว่า “พลับพลึงธาร” เนื่องจากมีดอกคล้ายพลับพลึงแต่ขึ้นอยู่ในน้ำ มีชื่อสามัญ (Common name) ว่า Onion plant และ Water onion และมีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Crinum thaianum* (ปกขวัญและสมศักดิ์, 2558) พลับพลึงธารจัดเป็นพันธุ์ไม้น้ำขนาดใหญ่ มีอายุหลายปี เป็นพืชถิ่นเดียวของไทย (Endemic plant) พบได้เพียงแห่งเดียวในโลกที่แถบจังหวัดพังงาตอนบนและระนองตอนล่าง โดยได้รับการยืนยันจากองค์การระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ (The International Union for Conservation of Nature: IUCN) (ภาวินี, 2552) พบตามลำธารที่ใสสะอาด มีน้ำไหลตลอดปี ความลึกตั้งแต่ไม่กี่เซนติเมตรไปจนกว่า 2 เมตร ขึ้นอยู่กับชนิดของแหล่งน้ำ เป็นไม้น้ำที่ให้ดอกขนาดใหญ่ เป็นช่อ ชูเหนือน้ำสวยงามประดับลำธารที่ขึ้นอยู่จนได้รับสมญานามว่า “ราชินีแห่งสายน้ำ” (ปกขวัญและสมศักดิ์, 2558) (Figure 1)

Figure 1 Flower Fruit and Habitat of *Crinum thaianum*.

การทำลายต้นน้ำลำธาร ทำให้สภาพน้ำที่เคยใส ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่เดิมเปลี่ยนสภาพเป็นตะกอนโคลนตม หอมน้ำจึงเป็นพรรณไม้น้ำที่หาได้ยากในปัจจุบันและมีความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ พลับพลึงธารเป็นพืชที่มีรากยาวและรากมาก จะช่วยยึดเกาะหน้าดินของลำคลองไม่ให้มีการชะล้างพังทลาย แต่ไม่ได้หมายความว่าพลับพลึงธารอย่างเดียวจะป้องกันลำคลองพังทลายได้ แต่หมายถึงว่าพลับพลึงธารเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศแม่น้ำลำคลอง ที่เหมือนกับพืชน้ำชนิดอื่นๆ ต้นไม้ต่างๆ ที่ขึ้นทั้งในลำคลองและตามตลิ่งคลอง ใบพลับพลึงธารมีปริมาณที่มากและเหมาะที่จะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หลบภัยและวางไข่ของสัตว์น้ำนานาชนิด ที่บริเวณหมู่บ้านคลองตาคุด คลองบ้านบางขอย ชาวบ้านจับปลาน้ำจืดได้มากในบริเวณที่มีพลับพลึงธารมากกว่าที่อื่น บริเวณที่มีพลับพลึงธารขึ้นอย่างหนาแน่นจะช่วยลดความแรงของกระแสน้ำได้ รวมทั้งเป็นที่ตักตะกอนต่างๆ เพื่อให้ น้ำมีความใสและสะอาด ดอกพลับพลึงธารเป็นที่ทำกินของแมลงต่างๆ และมนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากพลับพลึงธารได้ในเรื่องของกรท่องเที่ยว (ก่องกานดา, 2545)

ปัจจุบันพลับพลึงธารมีแนวโน้มที่จะมีประชากรลดลงและลดลงอย่างน่าเป็นห่วง สาเหตุของการลดจำนวนลงของพลับพลึงธารดังที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น คือ มีทั้งการทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การขุดลอกแม่น้ำลำคลองโดยเฉพาะในลำคลองที่พบพลับพลึงธาร การขุดหินและทรายตามพื้นคลองไปใช้ประโยชน์ และจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ที่เปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เกษตรดั้งเดิม มาเป็นพื้นที่เกษตรเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะยางพาราและปาล์มน้ำมัน ที่อาจจะส่งผลให้เกิดการไหลบ่าของน้ำแรงและชะล้างพังทลายของหน้าดินสูง ทำให้เกิดการทับถมของตะกอนดินในแม่น้ำลำคลอง นอกจากนั้นการที่เกิดปัญหาอุทกภัย ก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กระแสน้ำไหลแรงพัดพาพลับพลึงธารให้หลุดร่วงไปได้ ยิ่งลำคลองที่มีการขุดลอกด้วยแล้วยิ่งทำให้กระแสน้ำไหลแรงและทำให้พลับพลึงธารมีโอกาสหลุดร่วงได้ง่ายขึ้น เป็นต้น และการทำลายชนิดพันธุ์พลับพลึงธารโดยตรง เช่น การขุดหัวพลับพลึงธารเพื่อการจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ อาจจะนำไปสู่การสูญพันธุ์ในอนาคตอันใกล้ (สมศักดิ์, 2556)

จากการที่พลับพลึงธารในชุมชนได้ลดลงไปเป็นจำนวนมาก แต่ยังมีกลุ่มชาวบ้านได้รวมตัวกันอนุรักษ์พลับพลึงธารไว้ เพื่อให้กลุ่มคนที่สนใจเข้าไปชมและศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์พลับพลึงธารและปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในกิจกรรมอนุรักษ์พลับพลึงธาร เพื่อให้ระบบนิเวศของลำคลองยังคงความอุดมสมบูรณ์

และมีความหลากหลายทางระบบนิเวศ เพื่อให้เหมาะแก่การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและยาวนาน คงความอุดมสมบูรณ์ต่อไปในอนาคต

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธรรณีศึกษา : คลองตาตุ่ม และคลองบ้านบางซอย ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

การเลือกประชากร คัดเลือกโดยใช้หลักในการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธรรณี จำนวน 235 คน ได้แก่ หมู่บ้านคลองตาตุ่ม จำนวน 118 คน และคลองบ้านบางซอย จำนวน 117 คน ที่มีปลั้วปลิงธรรณีในพื้นที่ดังกล่าว ที่จัดเป็นพื้นที่กันเดียวที่พบเฉพาะประเทศไทย

2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้สร้างและดัดแปลงขึ้นโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ดัดแปลงข้อคำถามจากงานวิจัยของมณฑาทิพย์ (2552) และ สุรยุทธ (2544) ตลอดจนการเรียงลำดับของข้อคำถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และคำถามปลายปิด ทำการทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) แล้วนำไปทดสอบ (Pre-test) กับบ้านหินลาด ตำบลคุระ อำเภอ คุระบุรี จังหวัดพังงา จำนวน 30 ครั้วเรือน จากนั้นทดสอบความความน่าเชื่อถือ (reliability) ของเครื่องมือ โดยวิธี Cronbach's alpha (กัลยา, 2555) กับคำถามด้านการมีส่วนร่วมได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.776 ลักษณะของแบบสอบถามถูกสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธรรณี ในหมู่บ้านคลองตาตุ่ม และหมู่บ้านคลองบ้านบางซอย ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา และตอนที่ 2 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธรรณี คลองตาตุ่ม และคลองบ้านบางซอย อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตัวเอง โดยการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสอบถามประชาชน ได้รับแบบสอบถาม จำนวน 235 ชุด จากหมู่บ้านคลองตาตุ่ม และหมู่บ้านคลองบ้านบางซอย ตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตัวเอง แล้วนำเสนอในรูปของการพรรณนา โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ในการวัดระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธรรณี เป็นลักษณะคำถามที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ตามแบบ Likert's scale (ชูศรี, 2553) โดยมีคะแนนเท่ากับ 1-5 (ระดับน้อยที่สุดถึงมากที่สุด) จากนั้นหาคะแนนเฉลี่ยแต่ละข้อในแต่ละด้านของแต่ละครั้วเรือน และจัดระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธรรณีแต่ละด้าน โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ตามความกว้างของอันตรภาคชั้นที่คำนวณได้เท่ากับ 0.80 กำหนดความหมาย ของระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธรรณี โดยนำคะแนนคำถามแต่ละด้านของตัวอย่างทุกครั้วเรือนมาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำไปเปรียบเทียบกับอันตรภาคชั้นที่กำหนดไว้ โดยแบ่งเป็นช่วงคะแนน ได้แก่ 1.00 – 1.80, 1.81 – 2.60, 2.61 – 3.40, 3.41 – 4.20 และ 4.21 – 5.00 หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อยที่สุดถึงมากที่สุดตามลำดับ

ผลและวิจารณ์

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร ในหมู่บ้านคลองตาผุดและคลองบ้านบางซอย ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร ผู้ตอบแบบสอบถามบ้านคลองตาผุด จำนวน 118 ครั้วเรือน และบ้านบางซอย จำนวน 117 ครั้วเรือน แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามโดยจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 1 คน แทน 1 ครั้วเรือน ดังแสดงใน Table 1

Table 1 Levels of participation in conservation of the water onion.

participation in conservation of the water onion	Mean/Participation level	
	Ban Khlong Ta Phut	Ban Bang Soi
1. Participation in Study the conservation of the water onion	3.16 (0.92) Medium	3.52 (1.01) High
2. Participation in the conservation plan for the water onion	2.93 (1.04) Medium	3.40 (1.37) Medium
3. Participation in the conservation of the water onion	2.92 (1.30) Medium	3.55 (1.07) High
4. Participation in monitoring and evaluating the conservation of the water onion	3.52 (1.14) High	3.86 (0.96) High
5. Participate in benefiting from the conservation of the water onion	3.34 (0.89) Medium	3.94 (0.80).. High
6. Participation in promoting and developing the conservation of water onion	2.98 (1.42) Medium	4.62 (0.64) Highest
Total average	3.09 (1.12) Medium	3.82 (0.98) High

ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร ในหมู่บ้านคลองตาผุด ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าเฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในแต่ละด้านต่างๆ คือ (1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาการอนุรักษ์พลับพลึงธารอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.16) (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนเรื่องการอนุรักษ์พลับพลึงธารอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.93) (3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์พลับพลึงธารอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.92) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวรรยา และคณะ (2554) ได้ศึกษาการการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านสหกรณ์และชุมชนบ้านชายทะเล จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลน จนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและหวงแหนทรัพยากรของท้องถิ่น (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการอนุรักษ์พลับพลึงธารอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.52) (5) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์พลับพลึงธารอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.34) (6) การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการอนุรักษ์พลับพลึงธารอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.98)

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร ในคลองบ้านบางซอย ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลับพลึงธารระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.52) คือ ร่วมศึกษาสภาพพื้นที่และสถานการณ์ ของพลับพลึงธาร การมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์พลับพลึงธาร การร่วมเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารและความรู้เรื่องการอนุรักษ์และการฟื้นฟูพลับพลึงธาร ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.40) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์พลับพลึงธาร ในการร่วมกันปฏิบัติตามกฎระเบียบ

ด้านการอนุรักษ์พลับพลึงธารมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑล (2553) ได้ศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ดังนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และปรับปรุงแก้ไข ตามลำดับ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สบสุข (2543) ได้ศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา : เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการอนุรักษ์พลับพลึงธารมาก (ค่าเฉลี่ย 3.86) การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์พลับพลึงธาร การมีส่วนร่วมในการขยายพันธุ์พลับพลึงธาร ในหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.94) และการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการอนุรักษ์พลับพลึงธาร การมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจและการส่งเสริมส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร และระบบนิเวศในลำคลองมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.62) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของลักขณาและคณะ (2561) ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร (*Crinum thaianum* J. Schulze) บริเวณตำบลนาคา อำเภอสุขาสาราย จังหวัดระนอง พบว่า ความคิดเห็นของที่มีต่อการอนุรักษ์พลับพลึงธารของประชาชน พบว่า อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ย 3.78

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วม การศึกษาลงตามุด ตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา ในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร พบว่า มีการอนุรักษ์พลับพลึงธารโดยตัวบุคคล ซึ่งมีคุณเชษฐ์ อายุ 48 ปี เป็นผู้ดูแลพลับพลึงธารเป็นหลัก มีความตั้งใจ และมุ่งมั่นในการดูแลรักษาพลับพลึงธารเป็นอย่างดี และเป็นผู้นำชมพลับพลึงธารเนื่องจากบริเวณพลับพลึงธารอยู่บริเวณลำคลอง หลังบ้านของท่าน โดยมีพื้นที่ดูแลราว 9 ไร่ อีกทั้งยังให้นักศึกษาที่มาเยี่ยมชมช่วยกันทำฝายชะลอน้ำ เพื่อให้ น้ำค้างอยู่เมื่อถึงฤดูแล้ง และร่วมกันปลูกพลับพลึงธาร เพื่อเพิ่มจุดชมพลับพลึงธาร คุณเชษฐ์ ยังมีวิธีการในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร โดยให้ลูกหลานบริเวณบ้านใกล้เคียงช่วยทำความสะอาดลำคลอง เพื่อนำกิ่งไม้ที่ทับถมออกจากลำคลองเพื่อความสวยงามในการเที่ยวชมพลับพลึงธาร และยังมี การร่วมประชุมกับเพื่อนบ้านในการดูแลพลับพลึงธารอีกด้วย

นอกจากนี้การศึกษาข้อมูลในพื้นที่พบว่า มีการอนุรักษ์พลับพลึงธารโดยตัวบุคคลอีกแห่ง ได้แก่ คุณเลื่อน อายุ 78 ปี เป็นผู้อนุรักษ์พลับพลึงธาร ในพื้นที่ 15 ไร่ ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าว คุณเลื่อน เป็นผู้ดูแลรักษาพลับพลึงธาร ซึ่งพลับพลึงธารอยู่บริเวณสวนของบ้านคุณเลื่อน ทำให้สะดวกในการดูแลตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงสวนพลับพลึงธารได้ตลอดเวลา คุณเลื่อน ยังเข้มงวดในเรื่องการงดขุดหัวพลับพลึงธารไปจำหน่าย โดยมุ่งเน้นให้ผู้เข้ามาเยี่ยมชม นักเรียน นักศึกษา ช่วยกันปรับปรุงภูมิทัศน์ โดยมีกลุ่มนักเรียน เด็กๆจากโรงเรียนกุระบุรีชัยพัฒนาพิทยาคม ช่วยกันขยายพันธุ์พลับพลึงธาร เข้าร่วมกิจกรรมกับเอสซีซีในการขยายพันธุ์ และการอนุรักษ์พลับพลึงธาร และยังเป็นคนนำชมผู้ที่มาเยี่ยมชมพลับพลึงธาร โดยสร้างความตระหนักให้นักท่องเที่ยว ช่วยกันอนุรักษ์พืชพันธุ์ที่หายาก เพื่อเยาวชนรุ่นหลังจะได้ช่วยกันอนุรักษ์ต่อไป

2. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร บ้านคลองตาผุดและคลองบ้านบางซอย อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร ผู้ตอบแบบสอบถามหมู่บ้านคลองตาผุด จำนวน 118 ครั้วเรือน และคลองบ้านบางซอย จำนวน 117 ครั้วเรือน แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามโดยจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 1 คน แทน 1 ครั้วเรือน ดังแสดงใน Table 2

Table 2 Problems and obstacles of public opinion on participation in conservation of resources there are 235 respondents in the water onion.

No.	Issue & barrier	Ban Khlong Ta Phut	Khlong Ban Bang Soi
1	There is no time to participate in activities, such as attending meetings to conserve the water onion in the community	84.6	84.6
2	People still lack some knowledge and understanding in the conservation of the water onion.	70.1	70.1
3	Lack of budget for organizing various activities To promote conservation of water onion sources	49.6	49.6

จาก Table 2 ปัญหา อุปสรรคของประชาชนที่เกิดขึ้นต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร คลอง ตามุด และคลองบ้านบางซอย อำเภอดุสิต จังหวัดพังงา ได้แก่ ประชาชนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การเข้าร่วมประชุมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธารในชุมชน มีค่าร้อยละ 84.6 ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจบางส่วนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร มีค่าร้อยละ 70.1 ขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร มีค่า ร้อยละ 49.6 เนื่องจากประชาชนหมู่บ้านคลองตามุดและคลองบ้านบางซอย ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การเข้าประชุมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธารในชุมชน ยังขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมที่เข้ามาสนับสนุนให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร อีกทั้งผู้ที่ได้รับการฝึกอบรม หรือให้ความรู้เป็นกลุ่มคนกลุ่มเดียวกันเสมอ นอกจากนี้ประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยให้ความสนใจในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร ไม่ทราบเป้าหมายของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร เจ้าหน้าที่ไม่ได้ทุ่มเทและเสียสละในการทำงานอย่างจริงจัง การมีส่วนร่วมกิจกรรมกับกลุ่มผู้นำชุมชนหรือมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อย่างขาดความต่อเนื่องทำให้ยากต่อการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร

สำหรับข้อเสนอแนะ ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการให้มีหน่วยงานของภาครัฐมีการสนับสนุนมาช่วยดูแลพัฒนาปลั้วปลิงธาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐนริน (2557) พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามามีบทบาทต่อการส่งเสริมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากการอนุรักษ์ต้องอาศัยการสนับสนุนหลายอย่างจากภาครัฐ เช่น งบประมาณ เป็นต้น เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนท้องถิ่นเกิดความตระหนัก และส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่อทรัพยากรมากยิ่งขึ้น และมีงบประมาณในการดูแลปลั้วปลิงธาร ควรมีการกำจัดขยะและต้องมีการเข้าร่วมประชุมบ่อยๆ เพื่อแก้ปัญหาการกำจัดขยะในบริเวณลำคลอง โดยการนำกิ่งไม้ไปไม่ออกจากพื้นที่ปลั้วปลิงธาร โดยจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร จัดให้เป็นแหล่งอนุรักษ์ในชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนช่วยกันอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร ซึ่งสอดคล้องกับงานของวิจิตรศิริพร (2559) พบว่าควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์และรวมถึงการจัดให้มีเวทีประชาชนเพื่อให้เสนอและร่วมประชุมพูดคุยในประเด็นปัญหาหรือแนวทางในการอนุรักษ์ และก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนท้องถิ่น ควรมีการฟื้นฟูปรับปรุงพื้นที่ปลั้วปลิงธารอย่างต่อเนื่อง ให้สะดวกในการเข้าชมพื้นที่พื้นที่มีขนาดเล็กคับแคบควรขยายปรับปรุงเส้นทางในการเข้าชมพื้นที่ปลั้วปลิงธาร

Figure 2 Field Survey for Collecting Questionnaires.

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในภาพรวม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธารในหมู่บ้านคลองตาตุต อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.09 และหมู่บ้านคลองบ้านบางซออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.82 และในหมู่บ้านคลองตาตุต สำหรับปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุด ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ขาดความรู้ความเข้าใจบางส่วนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร และยังขาดงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร ตามลำดับ สำหรับข้อเสนอแนะควรมีการฟื้นฟูปรับปรุงพื้นที่ปลั้วปลิงธารอย่างต่อเนื่อง

สำหรับข้อเสนอแนะในงานวิจัย ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานของภาครัฐเข้ามาสนับสนุน มาช่วยดูแลพัฒนาปลั้วปลิงธาร และมีงบประมาณในการดูแลปลั้วปลิงธาร ควรมีการกำจัดขยะและต้องมีการเข้าร่วมประชุมบ่อยๆ เพื่อแก้ปัญหาการกำจัดขยะในบริเวณลำคลอง ควรสร้างมีฝายชะลอน้ำที่แข็งแรง 4-5 แห่ง มีมาตรการในการดูแล ตรวจสอบควบคุมคุณภาพน้ำในลำคลอง ให้อยู่ในคุณภาพที่ดีอยู่เสมอ งดการขุดลอกคูคลองที่มีปลั้วปลิงธาร

2. จัดทำโครงการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ปลั้วปลิงธารเดือนละครั้ง และประชุมกันทุกๆ เดือน จัดให้เป็นแหล่งอนุรักษ์ในชุมชน เพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนช่วยกันอนุรักษ์ปลั้วปลิงธาร และประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทราบข้อมูล และให้นักวิชาการชี้แจงให้ประชาชนในพื้นที่ทราบถึงความสำคัญของปลั้วปลิงธารที่ต้องการและจำเป็นในการอนุรักษ์

3. ควรปรับปรุงพื้นที่ปลั้วปลิงธาร ให้สะดวกในการเข้าชมพื้นที่ พื้นที่มีขนาดเล็ก คับแคบ ควรขยายปรับปรุงเส้นทางในการเข้าชมพื้นที่ปลั้วปลิงธาร ควรเพิ่มการบริการห้องน้ำ เช่น น้ำที่ใช้ในห้องน้ำ จำนวนห้องน้ำให้มีเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และควรสนับสนุนให้ประชาชนช่วยกันอนุรักษ์ปลั้วปลิงธารไว้คงเดิม และขยายพันธุ์ปลั้วปลิงธารให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น หากขาดการพัฒนาและดูแลปลั้วปลิงธาร อาจเกิดการสูญพันธุ์ได้ เพื่ออนุรักษ์ปลั้วปลิงธารให้ดียิ่งขึ้น และคงความอุดมสมบูรณ์ตลอดไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ คุณตาเลื่อน มีแสง คุณเชษฐ์ กำลังงาน และประชาชนหมู่บ้านคลองตาตุต หมู่ที่ 6 และคลองบ้านบางซอ หมู่ที่ 7 ตำบลคุระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงาทุกคนที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามและให้ข้อมูลต่างๆเพื่อเป็นประโยชน์กับงานวิจัยในครั้งนี้

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- ก่องกานดา ชยามฤต. 2545. คู่มือจำแนกพรรณไม้. สวนพฤกษศาสตร์ป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้ หอพรรณไม้ กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- จุฑามาศ อ่อนวงศ์. 2554. ความรู้ ความตระหนักและการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา บ้านธารน้ำร้อน ตำบลเขาถ่าน อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. 2552. สถิติเบื้องต้นและการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่12. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ณัฏฐณิชา พูลสวัสดิ์. 2557. ความตระหนักของประชาชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนศึกษากรณี ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ 1(2): 45-70.
- เต็มศักดิ์ สุขวิบูลย์. 2552. ข้อคำนึงในการสร้างเครื่องมือประเภทมาตราประมาณค่า. แหล่งที่มา: <https://www.ms.src.ku.ac.th/schedule/Files/2553/Oct/12170>, 10 มิถุนายน 2559
- ปกขวัญ หุตางกูรและสมศักดิ์ สุนทรนวกัทร. 2558. พลับพลึงธาร: *Crinum Thaianum*: พืชน้ำหนึ่งเดียวในโลกของประเทศไทยที่ใกล้สูญพันธุ์. รวมสาส์น, กรุงเทพฯ.
- แพรว ตรีรัตน์. 2551. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ กรณีศึกษาดำบลบ้านต้อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. การค้นคว้าแบบอิสระ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ลักขณา แสงอุไรเพ็ญ สมนิมิตร พุกงาม และปิยพงษ์ ทองดินนอก. 2561. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พลับพลึงธาร (*Crinum thaianum* J. Schulze) บริเวณตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง. วารสารวนศาสตร์ 37 (1): 132-142.
- มณฑล เอกอุบลรัตน์. 2553. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สวรรยา ชื่อเลื่อม ชลธิชา เขียงหลิว และภาวิณี บัวเรือง. 2554. การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการอนุรักษ์ป่าชายเลน กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านสหกรณ์และชุมชนบ้านชายทะเล จังหวัดสมุทรสาคร. คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมศักดิ์ สุนทรนวกัทร. 2556. พลับพลึงธาร: พืชหนึ่งเดียวในโลกที่ใกล้จะสูญพันธุ์. โครงการอนุรักษ์พลับพลึงธารเครือข่ายอนุรักษ์ลุ่มน้ำอันดามันตอนบน, กรุงเทพฯ.
- ศิริพร รัชจ์เจริญ. 2559. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ 9(2): 1172-1187.
- องค์การบริหารส่วนตำบลคุระ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา. 2556. ข้อมูลประชากร. จังหวัดพังงา.